

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ НАПН УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ АКАДЕМІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ІМЕНІ МАРІЇ ГЖЕГОЖЕВСЬКОЇ У ВАРШАВІ
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА “УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ”
ГНПО “АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ТА НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ
ІМЕНІ І. А. ЗЯЗЮНА”

**НАУКОВА СПАДЩИНА
АКАДЕМІКА ІВАНА ЗЯЗЮНА
У ВИМІРАХ СУЧАСНОСТІ Й МАЙБУТНЬОГО**

**Збірник матеріалів
І Міжнародної науково-практичної конференції**

30-31 березня 2017 року

**Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2017**

УДК 378-057.4(477) Зязюн
Н 34

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 5 від 26 жовтня 2017 року)*

Редакційна колегія:

- В. П. Андрущенко*, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, дійсний член НАПН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова;
- В. Г. Кремень*, доктор філософських наук, професор, дійсний член НАН України і НАПН України, президент НАПН України, президент Товариства “Знання” України;
- Н. Г. Ничкало*, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України.

*Укладач –
Н. В. Гузій*, доктор педагогічних наук, професор.

Н 34 Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності й майбутнього : збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Київ, 30-31 березня 2017 р.) / ред. колегія : В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, Н. Г. Ничкало ; укл. Н. В. Гузій. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – 339 с.

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції висвітлюються результати досліджень багатогранної наукової спадщини академіка І. А. Зязюна – його філософсько-педагогічних та етико-естетичних ідей, проблем педагогіки добра, педагогічної майстерності та особистості учителя-майстра, вітчизняного і зарубіжного досвіду педагогічної освіти та освіти дорослих.

Видання адресоване науковцям, аспірантам, студентам, педагогам-практикам, керівникам органів освіти та навчальних закладів.

УДК 378-057.4(477) Зязюн

ISBN

© Автори статей, 2017
© Редакційна колегія, 2017
© Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017

Хочеться вірити, що такий творчий вчитель навчатиме і виховуватиме освічених, інтелегентних, творчих особистостей, які так необхідні сьгоднішньому суспільству.

Література:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 374 с.
2. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії / І. А. Зязюн. – Київ, 2000.
3. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії: навч. посіб. для вч., аспірантів, студ. серед. та вищ. навч. закл. / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач, АПН України, Інститут педагогіки і психології проф. освіти. – Київ, 1997. – 302 с.
4. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – Київ : Вища школа, 1997. – 349 с.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : у 5 т. – Т. 2 / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1976-1978. – С. 341.

УДК 37.091.12-057.86

Щербина Д. В.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ ОСВІТНЬОГО КОНСУЛЬТАНТА

Сучасна школа як соціально-педагогічна система повинна забезпечити досягнення позитивних освітніх результатів, які б відповідали вимогам суспільства та створювали умови для розкриття потенціалу особистості кожного учасника педагогічного процесу.

На теперішній час в Україні процес підготовки освітніх консультантів, дорадників освітньої сфери перебуває на початковому етапі. Це негативно позначається на якості реалізації дорадчих функцій методистами, педагогами, освітніми консультантами, до числа професійних функцій яких належить надання консультативних педагогічних послуг – програмно-цільових, інструктивно-методичних, експертних, інформаційних, проектних, діагностичних, коригувальних, адаптаційних, просвітницьких, профілактичних, організаційних тощо. Сьогодення потребує фахівців дорадчо-методичної та освітньо-консультативної сфери, які спроможні формувати нові знання, мати ґрунтовну теоретичну й практичну підготовку з педагогічного дорадництва та освітнього консалтингу, надавати консультативні педагогічні послуги; готувати методичне забезпечення; займатися атестацією та підвищенням кваліфікації педагогічних працівників; аналізувати і впроваджувати передовий педагогічний досвід тощо. Це має бути фахівець, який розуміє закономірності у соціальних та культурних сферах своєї професії, вміє їх аналізувати та структурувати, передбачати їх подальший розвиток, приймає альтернативні рішення при вирішенні професійних завдань, що забезпечують підвищення якості освітнього процесу тощо.

Світовий досвід понад ста років у галузі освітнього консалтингу свідчить, що освітній консультант є дорадником та педагогом, який працює у школі та має на меті забезпечити готовність учнів до функціонування у подальшій педагогічній системі, у самостійній виробничій діяльності тощо. Отже, має забезпечити свідомий вибір професій, підготувати до вступу до вишів тощо. У Китаї, Фінляндії, Ізраїлі, Румунії, Туреччині, США освітній консалтинг здійснюють спеціалісти – освітні консультанти. В Індії, Японії, Мексиці освітнє консультування входить до обов'язків учителів у якості додаткового навчального навантаження.

Передумовою появи освітніх консультантів стали труднощі учнів при виборі подальшого життєвого шляху та професійного самовизначення. Спочатку спеціалісти, що надавали такі послуги, називалися консультантами або методистами, але пізніше з'явився термін “освітній консультант”, оскільки коло виконуваних функцій такими спеціалістами було достатньо широким та передбачало підтримку випускника навчального закладу у подальшій навчальній, професійній та соціальній діяльності.

Консультант в галузі освіти у США – це дипломований спеціаліст зі ступенем магістра, що отриманий по завершенню програми в галузі консультування, який володіє унікальною кваліфікацією і навичками для відповідей на освітні, кар’єрні, особисті і соціальні питання учнів. Такі консультанти працюють на усіх рівнях освіти: у початкових, середніх та вищих школах США та дотримуються професійних та етичних стандартів Американської асоціації освітніх консультантів.

У Європі були засновані Міжнаціональні центри обміну інформацією з професійної орієнтації з метою отримання знань у сфері бізнесу і соціуму, а також для вдосконалення методів консультування. Іспанія, Португалія, Голландія, Бельгія, Фінляндія, Франція, Італія і Норвегія серед країн, які використовують світову мережу для розповсюдження інформації про освітнє консультування та професійну орієнтацію.

Оскільки освітній консалтинг стає більш відомим і в результаті багатьох експериментів демонструє свою успішність, він поширюється в усьому світі з метою поліпшення життя кожної людини.

Досвід США та Європи переконує, що освітній консультант – це фактично незалежний консультант, який допомагає батькам/студентам/учням та організаціям з освітнім плануванням. Вони кваліфікуються як “освітні, професійні та шкільні адвокати”. Україна має приєднатися до світового освітнього консалтингу, але, водночас, значно розширити пріоритетні напрямки роботи таких спеціалістів. Освітнє консультування має обов’язково включати надання консультативних освітніх послуг педагогічним працівникам, керівникам закладів і установ освіти; підготовку та експертизу методичного забезпечення загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти; організацію атестації та підвищення кваліфікації педагогічних працівників; аналіз та впровадження передового педагогічного досвіду; супровід інноваційних проектів; організацію та проведення супервізії фахівців; консультування дитини у ситуаціях дидактичних ускладнень, розвитку творчих обдарувань та успішної інтеграції в соціум; консультування сім’ї у проблемах навчання, виховання та розвитку дитини, вибору навчального закладу, у т.ч. для освіти за кордоном. Тобто фактично стати “універсальним” фахівцем освітньої галузі нової якості, який виконує функції дорадника, консультанта, методиста тощо та може виступати у різноманітних професійних ролях. Аналіз та узагальнення досліджень [1; 3] дозволяють окреслити професійні позиції та ролі освітнього консультанта-дорадника в організації багатопланової освітньої взаємодії з усіма учасниками педагогічного процесу, який виконує найрізноманітніші види діяльності (на відміну від зарубіжного освітнього консультанта): 1) інформатор, консультант (володіє здатністю максимально повно передавати свої знання та досвід іншим, уміє викликати інтерес); 2) модератор (організовує діяльність з засвоєння інформації, встановлює стосунки між учасниками педагогічного процесу, організовує безперервну професійну освіту педагогів, керує їхньою діяльністю, вміє спрямувати діяльність у потрібне русло); 3) тьютор (забезпечує розробку та супровід індивідуальної програми саморозвитку учасників педагогічного процесу, допомагає знайти самостійний шлях вирішення проблеми); 4) фасилітатор (здійснює психолого-педагогічний супровід процесу індивідуальної самоосвіти і розвитку учасників педагогічного процесу); 5) медіатор

(виступає посередником у вирішенні різного роду педагогічних конфліктів); 5) дослідник (здійснює пошук ідей розвитку освітньої установи, моделювання інноваційних форм її існування, проектування процесів розвитку тощо); 6) експерт (встановлює норми оцінювання роботи педагогів, розробляє заходи з проведення атестації та підвищення кваліфікації, моніторингових досліджень тощо); 7) управлінець (забезпечує якість освіти шляхом підвищення професійної компетентності учасників навчального-виховного процесу та контролює відповідність особистої педагогічної тактики із загальною стратегією освітньої установи).

Традиційно, освітній консалтинг розглядають як надання освітніх консультацій абітурієнтам, студентам, батькам абітурієнтів та студентів, освітнім закладам з питань, які пов'язані зі вступом та навчанням у навчальних закладах. Надання освітніх консультацій здійснює незалежний освітній консультант або працівник консалтингової компанії, яка спеціалізується на освітньому консалтингу.

Критеріями незалежного та кваліфікованого освітнього консалтингу є: 1) незалежний та кваліфікований освітній консалтинг розкриває будь-яке питання всебічно, даючи комплексний аналіз проблеми, висвітлюючи як певні позитивні, так і певні негативні моменти; 2) незалежний та кваліфікований освітній консалтинг ніколи не підштовхує та не схиляє до того чи іншого рішення, він залишає за клієнтом право та обов'язок прийняття рішення; 3) незалежний та кваліфікований освітній консалтинг не містить моментів агітації стосовно вступу до певного навчального закладу, бо така посередницька функція має мало спільного з незалежним освітнім консалтингом [4].

Завдання освітнього консультанта, дорадника, методиста, враховуючи усе різноманіття виконуваних ним функцій, полягає, насамперед, у створенні ефективних взаємовідносин суб'єктів педагогічного впливу, об'єднаних для здійснення освітньої діяльності, забезпечення освітніх та культурно-освітніх потреб учнів, педагогів, батьків, розробка стратегічних цілей та оперативне планування та корегування діяльності освітнього процесу. Крім прийнятої у США та країнах Європи підтримки випускника навчального закладу у подальшій навчальній, професійній та соціальній сферах діяльність освітнього консультанта, методиста, дорадника має сприяти забезпеченню 1) концепції неперервної освіти (*frequent continuing education*), навчання протягом життя (*life-long learning*), сутність якої полягає у тому, що навіть за наявності фундаментальної освіти людина повинна з певною регулярністю оновлювати свої знання не тільки з ініціативи установи, але й за власним бажанням; 2) концепції "суб'єкта, що навчається" (*learning organization*), згідно якої формування індивідів, які здатні реагувати на нові вимоги за допомогою постійного навчання й неперервної освіти, здійснюється паралельно з формуванням менеджменту установи, яка формує певні якості; саме особистість вчителя, яка формує творчу особистість учня, створює систему, механізми й корпоративну культуру середовища, яке в змозі забезпечити потужний внутрішній потенціал учасників освітнього процесу за допомогою навчання в динамічному зовнішньому середовищі; 3) концепції "управління знаннями" (*knowledge management*), відповідно до якої увага акцентується на тому, що при сучасному загостренні конкуренції, динаміці змін, орієнтації на прибуток та пошуку переваг, особливого значення набуває управління знаннями, які перетворюються у вирішальний фактор боротьби за конкурентоздатність.

Критерієм професійної компетентності освітнього консультанта, дорадника, методиста визнається суспільна значущість результатів праці фахівця, його авторитет, соціальний статус у конкретному виді діяльності, а також професійна готовність до змін, соціально-педагогічна ерудиція, здатність оперувати інформацією, готовність до постійного самонавчання та саморозвитку, комунікабельність та емоційна стабільність,

здатність до прийняття рішень та організації, відкритість. Так, Комітет з нагляду і підготовки консультантів США виокремив наступні шість якостей особистості цього фахівця, які, на його думку, необхідні такому спеціалісту: довіра до людей, повага цінностей іншої особистості, проникливість, відсутність упереджень, саморозуміння, усвідомлення професійного обов'язку. Р. Кочюнас запропонував власну модель ефективного освітнього консультанта. Серед факторів, які утворюють цю модель, учений виділив такі: автентичність, відкритість власному досвіду, розвиток самопізнання, цінність особистості й ідентичність, толерантність до невизначеності, прийняття власної відповідальності, глибина взаємостосунків з іншими людьми, постановка реалістичних цілей.

На жаль, донедавна у системі педагогічної освіти України не існувало інституту підготовки дорадників педагогічного профілю, освітніх консультантів, що негативно позначалося на якості реалізації дорадчих функцій персоналом методичних служб у наданні високопрофесійних консультативних послуг в освітній сфері, призводило до неправомірної підміни педагогічного консультування та методичної допомоги формальним інспектуванням, що входить у протиріччя із сучасними гуманістичними пріоритетами розвитку освітньої сфери. Це актуалізувало потребу запровадження цілеспрямованої підготовки магістрів за спеціальним напрямком “Дорадництво” в освітній сфері, і в подальшому сприяло б розвитку як освіти загалом, так і сучасних новітніх тенденцій розвитку неформальної, вільної освіти, створення єдиного Європейського освітнього простору [2, с. 169].

Література:

1. *Вавилова Л. Н.* Методист профессиональной образовательной организации: содержание деятельности и проблемы профессионального становления / Л. Н. Вавилова // Профессиональное образование в России и за рубежом. – 2014. – Выпуск № 3 (15). – С. 24-31.
2. *Гузій Н. В.* Педагогічне дорадництво як інноваційний напрям магістерської підготовки фахівців у вищій школі / Н. В. Гузій // Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії і практики підготовки та перепідготовки освітянських кадрів : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2015 року) / уклад. Н. В. Гузій, В. І. Саюк. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 167-170.
3. *Сергеева Т. А.* Профессионализм методиста, или Один в пяти лицах : методическое пособие / Т. А. Сергеева, Н. М. Уварова, С. Е. Назарова. – М. : ИРПО; ПрофОбрИздат, 2002. – 224 с.
4. <http://fedorchenko.ho.ua/consult.html>

<i>Кравець Н. П.</i>	ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ І.А. ЗЯЗЮНА НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ В РОБОТІ З РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ ПІДЛІТКАМИ	156
<i>Лебедик Л. В.</i>	ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ	159
<i>Литвиновський С. Ю.</i>	КОНЦЕПТИ ПЕДАГОГІКИ ДОБРА І.А. ЗЯЗЮНА	162
<i>Лі Хан</i>	ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПОЗИЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЯК ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ.....	165
<i>Плівачук К. В.</i>	ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТВОРЧОГО ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ І.А.ЗЯЗЮНА	168
<i>Щербина Д. В.</i>	ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ ОСВІТНЬОГО КОНСУЛЬТАНТА	171

Секція 3

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ І. А. ЗЯЗЮНА У НАУКОВОМУ І ТВОРЧОМУ ПОСТУПІ ЙОГО УЧНІВ

<i>Ворона П. В.</i>	РОЛЬ ПРЕМІЇ А. С. МАКАРЕНКА У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЛТАВЩИНИ.....	175
<i>Горбенко С. С.</i>	СТВОРЕННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПРОСТОРУ ВЧИТЕЛЕМ У ПРОЦЕСІ МИСТЕЦЬКОГО НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ УЧНІВ.....	178
<i>Клокар Н. І.</i>	ІДЕЇ ІВАНА ЗЯЗЮНА ЩОДО ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНО ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	183
<i>Хомич Л. О.</i>	ІВАН ЗЯЗЮН ПРО ВІДБІР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ НА УЧИТЕЛЬСЬКУ ПРОФЕСІЮ .	187
<i>Коновець С. В.</i>	АКТУАЛЬНІСТЬ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ АКАДЕМІКА І. А. ЗЯЗЮНА ВІДНОСНО ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ	190
<i>Солдатенко М. М.</i>	КУЛЬТУРА РОЗУМОВОЇ ПРАЦІ ЯК ЧИННИК ДОСЯГНЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	192
<i>Суценько Т. І.</i>	ПРОФЕСІЙНІ ОЗНАКИ ТА ОСОБИСТІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТВОРЧОГО ПЕДАГОГА В ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОМУ РАКУРСІ.....	195
<i>Проніков О. К., Терентьєва Н. О.</i>	ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ПРОЯВ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА	199

Наукове видання

**НАУКОВА СПАДЩИНА
АКАДЕМІКА ІВАНА ЗЯЗЮНА
У ВИМІРАХ СУЧАСНОСТІ Й МАЙБУТНЬОГО**

**Збірник матеріалів
І МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

30-31 березня 2017 року

Укладач –

Н. В. Гузій, доктор педагогічних наук, професор.

Верстка – Т. С. Меркулова

Підписано до друку 26 жовтня 2017 р.
Формат 60x84. Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. аркушів 42,37. Облік видав арк. 27,44. Наклад 300.
Віддруковано з оригіналів

ВИДАВНИЦТВО

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002

(044) 239-30-85

Продажу не підлягає!